

Belangrijk! De inhoud van deze nota mag gebruikt worden na toestemming en mits verwijzing naar het Netwerk tegen Armoede en dit oorspronkelijke document.

DE DIGITALISERING VAN HET VLAAMS ONDERWIJS MOET ALS INSTRUMENT DIENEN OM DE ARMOEDE TE BESTRIJDEN IN PLAATS VAN MENSEN IN ARMOEDE UIT TE SLUITEN EN ARMOEDE TE BESTENDIGEN

De digitalisering van de maatschappij, en dus ook van het Vlaams onderwijs, is definitief doorgebroken. Het Netwerk tegen Armoede is voorstander van deze evolutie, zelfs een veralgemeend gebruik van tablets en andere digitale oplossingen in de klas, omdat de digitale kloof op deze wijze een halt wordt toegeroepen. Het heeft wel een probleem met het kostenplaatje en met potentiële selectiemechanismen die dit mogelijk veroorzaakt. Digitalisering leidt tot een hogere schoolfactuur en de (niet-zichtbare) kosten verschuiven bovendien van de school naar de ouders. Ook wordt ouders bepaalde informatie ontzegd omdat ze geen of beperkte toegang hebben tot het internet. Ouders moeten daarom tijdens het schooljaar begeleid worden. De school heeft hierin een verantwoordelijkheid.

Het Netwerk tegen Armoede bepleit voor elke toepassing een systeem dat gelijk is voor iedereen en dat financieel haalbaar is. Hiervoor zijn structurele maatregelen nodig. De bedenking mag gemaakt worden of het internet niet ondertussen een basisbehoefte is geworden. De introductie van een sociaal tarief is op zijn plaats. Ook computers en gsm's worden nog beschouwd als luxe maar door de recente maatschappelijke ontwikkelingen op het vlak van digitalisering stelt men terecht de vraag of deze digitale tools niet stilaan ook een basisproduct zijn geworden.

Computers en apps spelen een steeds grotere rol binnen de klas en het schoolgebeuren. Hier dreigt een digitale kloof te ontstaan met kinderen in armoede, zeker nu kinderen al van jonge leeftijd aangemaand worden dingen op te zoeken op het internet. Hiervoor moeten oplossingen bedacht worden. Toegang tot pc-klassen tijdens de speeltijden of middag vinden wij geen oplossing voor jonge kinderen, voor oudere kinderen mag het niet als enige oplossing aangeboden worden. Dit is stigmatiserend en ontnemt het kind te spelen met haar/zijn klasgenoten. De school zou mee kunnen bemiddelen voor de aankoop van een goedkope pc thuis, pc-klassen in de school of in afspraak met externe instanties gratis ter beschikking stellen, bij lokale bedrijven afgeschreven maar nog bruikbare toestellen te vragen... Ouders vinden het eveneens belangrijk dat internet-gebruik pedagogisch begeleid kan worden, zodat jongeren ook de gevaren van het internet weten te detecteren.

Smartschool moet een deel zijn van een breder doordacht communicatiebeleid van de school. We merken dat scholen snel enkel en alleen Smartschool als communicatiemiddel gebruiken. Niet alle ouders en leerlingen hebben een pc, laat staan internetaansluiting. Alternatieven zoals de bib of het pc-lokaal in de school houden gevaren in van uitsluiting en frustratie. Ook de manier waarop de school Smartschool gebruikt, zoals op het laatste moment belangrijke communicatie meedelen, getuigt van weinig inlevingsvermogen en respect. Voorts is er veel onduidelijkheid m.b.t. de privacy. Als de ouder een bericht via smartschool verstuurt, door wie wordt dit gelezen? Hoe lang en waar wordt dit bericht opgeslagen?

Smartschool sluit uit. Ouders die men doorgaans 'niet ziet' op oudercontactmomenten zullen nu nog minder snel de weg naar het oudercontact vinden indien dit enkel via Smartschool moet gebeuren en waarbij men 'slots' moet reserveren. Dit is een typisch voorbeeld van een Mattheüs-effect: De ouders die doorgaans door de school gemakkelijk bereikt worden, worden nog beter op hun wenken bediend.

Het gebruik van Smartschool en andere leerplatformen (bijv. Bingel) kan uiteraard een meerwaarde betekenen voor alle betrokken partijen. Elke jongere moet op een goede manier met hun digitale omgeving leren omgaan. Ook ouders in armoede vinden het fijn om de resultaten van hun kind goed te kunnen opvolgen – dat kan dus ook de betrokkenheid vergroten. Men mag er alleen (jammer genoeg) niet van uitgaan dat deze digitale info voor iedereen even toegankelijk is. Het Netwerk pleit daarom voor keuzemogelijkheden voor ouders. Enkele voorbeelden van hoe dat kan: betrek ouders bij het uittekenen van het communicatiebeleid van de school. Geef ouders in het begin van het schooljaar

de mogelijkheid te kiezen voor briefwisseling op papier, of enkel digitaal. Volg als school op wie berichten leest en wie niet, en reageer tijdig. Bied begeleiding aan ouders die digitaal willen gaan. Organiseer in het begin van het schooljaar een infomoment (kleinschalig, mét toegang tot computers om op te oefenen) over het leerplatform dat de school gebruikt, en maak tijd om het gebruik ervan toe te lichten. Informeer ouders over momenten waarop leerlingen op school terecht kunnen voor computergebruik.

Scholen experimenteren ook met tablets. Het Netwerk heeft een probleem met verplichte tablets en de kosten die deze onderwijsmiddelen met zich meebrengen en hoe scholen hiermee omgaan. Zowel zichtbare als niet-zichtbare kosten worden soms naar het thuisfront doorgeschoven. Onder de niet-zichtbare kosten verstaan we de verzekering van de tablet, de houder om de tablet tussen thuis en de school te vervoeren, reparatie- en onderhoudskosten, het (thuis) printen, de internetaansluiting, ... Een 'tablet-school' wordt door ouders als duurder gepercipieerd. Dit zorgt ervoor dat ouders in armoede voor hun kinderen niet altijd een studierichting kiezen op basis van interesse en capaciteiten. Of een school gekend staat als een dure of goedkope school, de vermoedelijke kostprijs van een studierichting en een al dan niet verplichte aankoop van een tablet speelt voor vele gezinnen in armoede een grotere rol. Het Netwerk tegen Armoede verkiest systemen die voor iedereen gelijk zijn. De school koopt bijvoorbeeld de tablets aan en verhuurt ze aan alle leerlingen, tegen een aanvaardbare prijs.

Good practice

Een ouder kan via de schoolagenda van het kind vragen of er in de klas wat tijd kan worden vrijgemaakt voor oefeningen op het digitaal leerplatform – en dat wordt dan gedaan, tijdens de uren.

Not so good practice

Wat tegenwoordig de trend is bij schoolfoto's, loopt de spuigaten uit. Scholen willen ook hierop wat winst maken en werken steeds meer met dure internettoepassingen. In plaats van het traditionele mapje met een klasfoto en een pasfoto, waarbij je kan kiezen welk product je wil (aan bescheiden prijs), krijgen ouders nu, enkel online!, een heel gamma (tot wel 44 producten) aangeboden, gaande van mokken met foto van het kind tot een canvasafdruk... Gevolgen:

- Een heel aantal ouders valt sowieso uit de boot omdat het enkel digitaal kan
- Voor ouders in armoede zorgt het aanbod voor extra keuzestress (alweer 'neen' zeggen tegen de verwachtingen van je kind)
- De foto's op zich zijn erg duur!

Onze standpunten :

1. *Het pc-gebruik in de klas mag niet tot stigmatisering leiden.*
2. *Er moet meer aandacht naar opleiding en begeleiding van de ouders bij gebruik van leerplatformen, tablets enz. gaan. De brugfiguur of sociale dienst van de school kan hier een rol in spelen, maar de school heeft hierin zeker een verantwoordelijkheid.*
3. *Er moeten (realistische) alternatieven voorzien worden. Men gaat er te makkelijk van uit dat iedereen een pc heeft.*
4. *De nieuwe media mogen geen stigmatiserend effect hebben.*
5. *Smartschool is geen vrijbrief om op het laatste moment activiteiten aan te kondigen.*
6. *Smartschool moet een onderdeel zijn van breder communicatiebeleid van de school, een beleid met ruimte om ook op andere manieren te communiceren. Het persoonlijk contact blijft belangrijk voor ouders, en ook van de toegankelijkheid daarvan moet nog steeds werk gemaakt worden, ondanks de digitalisering.*
7. *Opgelet voor Mattheus-effecten. Ouders die men doorgaans 'niet ziet' op oudercontactmomenten zullen nu nog minder snel de weg naar het oudercontact vinden indien dit enkel via smartschool moet gebeuren en waarbij men 'slots' moet reserveren.*
8. *Een toegankelijk sociaal tarief voor internettoegang, op basis van gekende inkomensberekeningen op tegemoetkomingen (cf. sociale correcties).*

9. *Smartschool moet transparant haar privacy-beleid verwoorden. Wie leest mee? Hoe lang blijft een bericht opgeslagen?*
10. *Verplichte tablets: Het Netwerk bepleit een systeem dat gelijk is voor iedereen en dat financieel haalbaar is. Hiervoor moet een structurele oplossing gevonden worden. De school koopt bijv. op voorhand alle tablets aan en verhuurt ze aan alle ouders, ook aan diegenen die al een tablet hebben. Er is meer uitleg/communicatie over nodig op voorhand. Doordat nu al ouders hun kinderen niet in scholen met tablets inschrijven dreigt er een onderhuidse selectie te ontstaan bij inschrijvingen.*
11. *Wanneer een school een digitale/informatica oplossing voor iedereen oplegt moet de school ervoor zorgen dat dit voor iedereen gelijk toegankelijk is. De school moet vermijden dat dit tot een sluiks selectie criterium kan leiden.*

Een voorbeeld van 'bloopers'. Een leerkracht: "Het digitaliseren van nota's en handboeken is dé oplossing om de kosten te drukken. Voor leerlingen zonder pc thuis stellen wij overdag tijdens de speeltijd en tijdens de middagpauze het computerlokaal ter beschikking." Het open stellen van het computerlokaal is alvast een goede zaak. Maar het houdt een risico in van uitsluiting. Ook jongeren in armoede hebben ontspanning nodig tijdens de middagpauze. Omdat ze thuis niet of over een slechte internetverbinding of computer beschikken voelen ze zich verplicht om hun taken op school te doen. Hierdoor valt de ontspanning tijdens bv de middagpauze weg. Het resultaat kan zijn dat deze leerling gespannen in de klas terugkomt. De leerkracht ervaart hem/haar als lastig. Dit kan leiden tot een conflict en uiteindelijk een straf van de leerkracht. Kort door de bocht : de leerling wordt gestraft omdat de leerling zelf een inspanning deed om zijn/haar digitale taken uit te voeren wanneer dit mogelijk was. Het gevolg zou wel eens kunnen zijn dat het gezin net daarom en zonder bij de consequenties verder na te denken een nieuwe (misschien dure) computer in huis haalt.

Verplichte ipads op school werken uitsluiting in de hand.

Vanaf 1 september trekken de leerlingen van het Sint-Pieterscollege en de Sint-Jozefshandelsschool in Blankenberge met een verplicht aangekochte ipad naar school. Dit ondanks een negatief advies van de commissie zorgvuldig bestuur. De directie zou slecht overlegd hebben met de schoolraad en goede communicatie verwaarloosd hebben. In plaats van op dit advies in te gaan en een breder draagvlak te creëren, kortom de ouders beter te betrekken en het project bij te sturen gaat de school ermee door alsof er niets aan de hand is. Il faut le faire. Terwijl zo goed als alle scholen in Vlaanderen klagen over te weinig werkingsmiddelen kan deze school het zich blijkbaar veroorloven om met alle gemak financiële middelen te missen.

Het Vlaams onderwijs moet met zijn tijd meegaan. De digitalisering van het onderwijs is een feit. De ipad en andere snufjes zijn niet tegen te houden. Het Netwerk tegen Armoede heeft dan ook geen probleem met de digitale evolutie. Wij vinden het wel een probleem hoe scholen hiermee omgaan. Het lijkt wel dat bepaalde scholen dit aangrijpen om onderhuids hun schoolpopulatie uit te zuiveren.

De digitale evolutie kost geld. Het argument van de school dat een al dan niet verplichte invoering van een ipad de ouders geld zou sparen trekken we sterk in twijfel. Heeft de school echt wel alle kosten mee in het plaatje genomen? Zoals de niet-zichtbare kosten : de verzekering, de eventueel verlengde garantieperiode, de houder om de ipad van thuis naar scholen te vervoeren, reparatie- en onderhoudskosten, de (draadloze) internetaansluiting, het thuis printen (dat vermoedelijk meer zal moeten gebeuren), de vervanging. Daarnaast betwijfelen wij ook dat effectief alle boeken, papieren en kopieën afgeschaft zullen worden. Met andere woorden, de school wordt hoe men het draait of keert duurder. Bovendien spreken we niet over de leerlingen die in de loop van de schoolloopbaan van school veranderen. Zeker leerlingen in armoede verhuizen meer en veranderen meer van school dan middenklasse leerlingen.

Zeker in perceptie wordt de school duurder. Ouders in armoede kiezen voor hun kinderen niet altijd een studierichting op basis van interesse en capaciteiten. De vermoedelijke kostprijs van een studierichting speelt voor vele gezinnen in armoede een nog grotere rol. Het verplicht invoeren van een ipad zal onvermijdelijk een bepaald nieuw publiek aantrekken, maar tegelijkertijd jongeren uit kansarme gezinnen meer afschrikken. Voor een school zoals de Sint-Jozefshandelsschool met 42,63pct kansarme leerlingen (uit : Het grote scholenrapport, De Morgen 16 juni 2012) is dat een onbegrijpelijke beslissing. Voor het Sint-Pieterscollega met maar 26,91pct kansarme leerlingen, 5,38pct minder dan het gemiddelde in Blankenberge, lijkt dit een keuze om voluit voor een elitair schoolpubliek te gaan. Wat vroeger openlijk kon tijdens de inschrijvingen doet men nu onderhuids door de school duurder te maken, indien niet in de feiten dan op zijn minst wel in de perceptie : het selecteren van leerlingen.

Bovendien is er een risico op stigmatisering. Leerlingen kunnen hard voor elkaar zijn. Tijdens het eerste jaar zal dit vermoedelijk niet zo een groot probleem zijn. Iedereen loopt rond met een nieuwe ipad, al dan niet nieuw aangekocht of van de school gehuurd. Maar vanaf het tweede jaar heb je al leerlingen met gehuurde oudere of afgedankte modellen van oud-leerlingen, en leerlingen met het allernieuwste model rechtstreeks uit de Applestore.

Beter is een systeem dat voor alle leerlingen gelijk is. Een systeem waar alle leerlingen bijvoorbeeld de ipad van de school, tegen een aanvaardbare prijs, kunnen huren. Binnenkort pakt het Netwerk tegen Armoede uit

met een stappenplan voor scholen om de kosten voor ouders en kinderen te drukken en op een evenwichtige manier met kwetsbare gezinnen te communiceren. Geen overbodige luxe zichtbaar.

Opinie Pro-Contra DeStandaard 2sep2011.

De digitalisering van het onderwijs is niet tegen te houden. Een school moet meegaan met haar tijd. Meer en meer scholen gaan over tot het **verplicht aankopen van laptop of i-pad**. Daar zijn echter enkele valkuilen aan verbonden. Het verplicht gebruik van bijvoorbeeld een draagbare computer kan een financiële en sociale drempel creëren. Zo'n maatregel trekt nu eenmaal een bepaald gegoed publiek aan en schrikt armere mensen af. Er gebeurt dus een **onderhuidse selectie**. Een school moet er voor zorgen dat zo'n toestel voor iedereen beschikbaar is. Bij voorkeur geen keuze tussen aankopen en huren, want dan wordt het huren een potentieel stigma. Beter is iedereen te laten huren.